

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/czasopisma/popularnonaukowe-1/czasypismo/27360,CzasyPismo-nr-132013.html>

28.02.2026, 19:37

„CzasyPismo” nr 1(3)/2013

Do pobrania:

[Wykaz punktów sprzedaży „CzasyPisma” \(doc, 25 KB\)](#)

Opis

Tematem przewodnim trzeciego numeru „CzasyPisma” jest szeroko pojęta polityczność i jej oddziaływanie na społeczność i jednostkę na Górnym Śląsku w XX wieku. Znalazły się tam teksty m.in. o funkcjonowaniu partii nazistowskiej na okupowanym Górnym Śląsku (1939–1945), o tworzeniu Polskiej Partii Robotniczej w 1945 r. oraz końcu rządów PZPR cztery dekady później. Kilka artykułów przybliży problematykę ideologizacji przestrzeni publicznej: zawłaszczania przez nazizm i komunizm nazewnictwa ulic i pomników oraz tworzenia parareligijnej obrzędowości. Na uwagę zasługuje próba zmierzenia się z kreowaną przez długie lata legendą długoletniego zarządcy województwa katowickiego Jerzego Ziętka. W numerze znalazły się również teksty poświęcone postaciom mniej znanym: Janowi Kustosowi, przedwojennemu separatystie z Katowic, Hansowi Müllerowi, okupacyjnemu burmistrzowi Mikołowa, Franciszkowi Trąbalskiemu, zasłużonemu socjaliście z Zabrze, Jerzemu Kurcyszowi, mecenasowi śląskiej „Solidarności” oraz Oswaldowi Rufeisenowi (ojcu Danielowi), karmelicie pochodzenia żydowskiego, który próbował prowadzić placówkę zakonną w Szopienicach.

Kolejne artykuły poruszają problem emigracji mieszkańców Górnego Śląska do Niemiec Zachodnich. Autorzy skoncentrowali się na późnych wyjazdach z PRL, zwłaszcza tych z lat siedemdziesiątych XX w. O „dekadzie Gierka” traktuje także obszerny wybór fotografii górnośląskiej codzienności. Z kolei lata Wielkiej Wojny 1914–1918 przybliży wybór pocztówek i fotografii ze zbiorów mieszkańca obecnej dzielnicy Katowic – Janowa.

Odrębne teksty poświęcono początkom katowickiego UB, pytaniom badawczym o zbrodnie eutanazyjne nazistów na Górnym Śląsku, wspomnieniom z deportacji do ZSRS, konfliktom między Kresowianami a Górnoślązakami.

Numer dopełnia obszerny wywiad z wrocławskim germanistą, prof. Wojciechem Kunickim, dotyczący germanistów Uniwersytetu Wrocławskiego pochodzących z Górnego Śląska oraz postaci Wilhelma Szewczyka.

Tom jak zwykle uzupełniają omówienia najnowszych publikacji dotyczących dwudziestowiecznych dziejów Górnego Śląska oraz kalendarium wybranych wydarzeń naukowych.

„CzasyPismo” na Facebooku: <https://www.facebook.com/CzasyPismo>

Rozmowa z dr. Adamem Dziurokiem, red. naczelnym „CzasyPisma”, zrealizowana przez portal „Kulturalny Śląsk” <https://vimeo.com/73888711>

SPIS TREŚCI:

- Od redakcji

- Mirosław Węcki – Partia nazistowska na Górnym Śląsku 1939–1945
- Adam Dziuba – Jak budowano partię masową. Początki PPR w województwie śląskim
- Bogusław Tracz – Nasz Jorg, czyli siła legendy. Mitologizacja Jerzego Ziętka.
- Robert Ciupa – Śladami zbrodni: gmach Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach
- Sebastian Rosenbaum, Bogusław Tracz – Koniec Partii
- Robert Ciupa, Bogusław Tracz – „Z ludźmi – dla ludzi”. Śląska codzienność w „dekadzie Gierka”
- Dietmar Schulze – Zbrodnie „eutanazyjne” na Górnym Śląsku. Problemy i znaki zapytania
- Sebastian Rosenbaum – MTI: Monumenta Tertii Imperii. Wokół nazistowskiej polityki pamięci na Górnym Śląsku
- Grzegorz Bębniak – Nowe, wspaniałe nazwy. Zmiany nazewnictwa w Katowicach i powiecie katowickim w latach 1939–1945
- Bogusław Tracz – Nieświęci patroni gliwickich ulic
- Łucja Marek – Obrzędowość świecka z tobą od dziecka. Ograniczanie praktyk religijnych w rodzinach funkcjonariuszy MO i SB
- Joanna Tofiliska – „Kiedy ta cholerna wojna się skończy?”. Antoniego Przybyły pocztówki z I wojny światowej
- Maciej Fic – Jan Kustos przeceniany symbol górnośląskiego separatyzmu
- Grzegorz Bębniak – Od burmistrza Mikołowa do konfidenta Stasi. Kariera Hansa Müllera
- Zbigniew Gołasz – „Wszystko, co pachnie opozycją, do niego się zgłasza”. O politycznej aktywności Franciszka Trąbalskiego po 1945 r.
- Dariusz Węgrzyn – Przełamać strach. Sprawa mecenas Jerzego Kurcyusza
- Adam Dziurok – Żydowski karmelita w Szopienicach. Śląski epizod w życiu o. Daniela Rufeisena
- Ewa Koj – Drezno – śmierć pod bombami
- Alois Widera – „Moja droga przez mękę”. Relacja z deportacji do ZSRS – 15 II 1945–19 V 1949 r.
- Bartosz Borys – „Szwaby” i „chadziaje”, czyli o tutaj i przybyszach
- Stanisław Jankowiak – „Nie odczuwamy żadnej przynależności do waszego kraju”. Migracje z Górnego Śląska w latach siedemdziesiątych
- Andrzej Sznajder – Czujecie się Niemcem czy Polakiem?
- David Skrabania – Jako Aussiedler w Berlinie. Przemiany tożsamościowe górnośląskich przesiedleńców w Berlinie 1964–1990
- Rozmowa z prof. Wojciechem Kunickim – Szewczyk i inni
- Publikacje IPN w Katowicach
- Inne publikacje
- Pisma
- Kalendarium

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

